

Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν

Τεστάρει τα όρια

Στις 6 Μαρτίου – η κρίση στον Εβρο βρισκόταν σε εξέλιξη – ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν δίλωσε σε δημοσιογράφους στο αεροπλάνο της επιστροφής από τη Μόσχα πως ο βούλγαρος πρωθυπουργός του πρότεινε μια συνάντηση με τον Μπσοτάκν στη Σόφια, αλλά εκείνος δεν θέλει – sic – να βρεθεί στον ίδιο χώρο ούτε στην ίδια φωτογραφία μαζί του. Η δίλωση έχει κατά μια ανάγνωση αξία γιατί υπογραμμίζει με τον πιο μπρούτο τρόπο τη στάση του έναντι του ίδιου του έλληνα Πρωθυπουργού, δείχνοντας ποιος τორπιλίζει στην πραγματικότητα τις απόπειρες διαλόγου. Εκείνοι που τον έχουν παρακολουθήσει στενά, βέβαια, αποδίδουν το παραπάνω ύφος – και τις συνδηλώσεις του – στη συγκυρία, στο γεγονός πως ο Μπσοτάκν «έπεσε πάνω στην αποδρομή του Ερντογάν». «Ο τελευταίος εκτιμά», υποστηρίζουν, «τη σημασία των προσωπικών σχέσεων». Ωστόσο, από τον Εβρο κι έπειτα, σύμφωνα με μια κυβερνητική πηγή, έχει δεχθεί πλήγμα ο νεο-οθωμανικός ναρκισσισμός του επειδή η Ελλάδα δεν απάντησε σαν μια μικρή ανίσχυρη διπλωματικά χώρα. Οπότε αντιδρά πλέον με γνώμονα το γόητρό του – και τα πλήγματα που εκείνος δέχεται στο εσωτερικό της Τουρκίας από την οικονομική κρίση και τους εθνικιστές.

Η πολιτική του προσωπικότητα είναι σύνθετη, λένε άνθρωποι που έχουν διαπραγματευτεί μαζί του. Υποστηρίζουν δε, ότι μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα του 2016 έχει γίνει περιπλοκότερη, μιας και επηρεάζεται κι από παράγοντες ψυχολογικούς – όχι μόνο από τις επιταγές της ψυχρής ρεαλιολογίας. Παρ' όλα αυτά, μέχρι και οι λιγότερο μυημένοι στα της εξωτερικής πολιτικής συμφωνούν ότι η ελληνοαιγυπτιακή συμφωνία θα οδηγούσε σε μια σουλτανική επίδειξη δύναμης σαν την αποστολή του Ορούτς Ρέις στο Καστελλόριζο. Επίδειξη που θα εξελισσόταν κατά τα ειωθότα. Όπως σε κάθε ακραία ενέργεια των γειτόνων, η τελική έκβαση εξαρτάται από τα συμπεράσματα που θα βγάλουν βολιδοσκοπώντας την κατάσταση. Στην αρχή της καθημερινότητας θα λέγαμε πως οι Τούρκοι πάντα τεστάρουν τα όρια των άμεσα και των έμμεσα εμπλεκόμενων πλευρών. Οι διεθνολόγοι, Έλληνες και ξένοι, εξάλλου εμφανίζονται πεπεισμένοι πως ούτε εκείνοι επιθυμούν στα αλήθεια μια εμπλοκή.

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Η τουρκική αντίδραση και η Σύμβαση του Μοντέγκο Μπέι

Η υπογραφή της ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας για τον μερικό ορισμό Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) προκάλεσε αμχανία στην τουρκική διπλωματία. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου ήταν γνωστές εδώ και πολλά χρόνια, οι αποκλίσεις μεταξύ των ελληνικών και αιγυπτιακών θέσεων και η απροθυμία της Αιγύπτου να πάρει θέση στην ελληνοτουρκική διένεξη περί τις θαλάσσιες ζώνες λειτουργούσαν, ωστόσο, ως εγγύηση για τη μη υπογραφή συμφωνίας. Η ραγδαία επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Αιγύπτου και Τουρκίας και λόγω της αντιπαραθέσεώς τους στη Λιβύη, αλλά και η ευελιξία της ελληνικής πλευράς λειτουργούσαν καταλυτικώς. Η υπογραφή του τουρκο-λιβυκού συμφώνου τον Νοέμβριο είχε μετατρέψει την υπογραφή συμφωνίας σε απόλυτη προτεραιότητα για την ελληνική πλευρά. Μπορεί βεβαίως να μην ακολουθήθηκε αυστηρά η αρχή της μέσης γραμμής, ωστόσο δεν πρέπει να λησμονεί κανείς ότι αν η Αίγυπτος είχε συμπράξει στο τουρκο-λιβυκό μνημόνιο, η Τουρκία αλλά και η Λιβύη θα αναγνώριζαν ως αιγυπτιακό ικανό τμήμα Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης την οποία η Αίγυπτος με την πρόσφατη συμφωνία αναγνώρισε ως ελληνική. Η απόφαση της Αιγύπτου να προχωρήσει στην σύναψη της συμφωνίας με την Ελλάδα αποτελεί κατά τούτο επιτυχία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, αλλά και ένδειξη της απομονώσεως στην οποία έχει περιέλθει η Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η αμχανία της τουρκικής πλευράς γίνεται σαφής και με τα αντικρουόμενα μηνύματα που αυτή εκπέμπει. Οι διαδοχικές εκδόσεις NAVTEX, η αποστολή του «Ορούτς Ρέις», οι προειδοποιήσεις και απειλές εναντίον όσων «προσπαθούν να απομονώσουν την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο» συνοδεύονται από δημόσιες εκκλήσεις περιφερειακής συνεργασίας. Σε πρόσφατες δηλώσεις του ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν επανέφερε το δημοφιλές στην τουρκική κοινή γνώμη αφήγημα του εγκλωβισμού της Τουρκίας στις ακτές της, σημειώνοντας ότι «δεν θα επιτρέψει την απόπειρα φυλακίσεως στις ακτές της μιας πελώριας χώρας 780 χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων λόγω μερικών νησιών εκτάσεως μερικών τετραγωνικών χιλιομέτρων». Από την άλλη πρότεινε «να προσέλθουν όλες οι χώρες της Μεσογείου, ώστε να βρουν μια αποδεκτή από όλους φόρμουλα που να είναι αποδεκτή από όλους και να προστατεύει τα δικαιώματα όλων». Πρόσθεσε, επίσης, ότι η τουρκική πλευρά «θα είναι πάντοτε παρούσα στις προσπάθειες επίλυσεως των διαφορών βάσει της ευθυδικίας».

Η δίλωση αυτή δίνει την ευκαιρία στην ελληνική πλευρά να επαναδιατυπώσει πρόσκληση προς την Τουρκία να προσχωρήσει στη Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας που υπεγράφη το 1982 στο Μοντέγκο Μπέι (Montego Bay) της Τζαμάικας. Ούσα μια από τις ελάχιστες χώρες στον κόσμο που δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση, η Τουρκία μπορεί να αποδείξει με την προσχώρησή της ότι όντως επιδιώκει την ειρηνική και δίκαιη διευθέτηση των διαφορών που έχουν ανακύψει στο Αιγαίο, στο Λιβυκό και στο Λύκιο Πέλαγος. Εν πάση περιπτώσει η εφαρμογή της Συμβάσεως για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών και η αναγνώριση κυριαρχικών δικαιωμάτων σε νήσους και στις νησίδες δεν συνεπάγεται και τον εγκλωβισμό καμιάς χώρας στις ακτές της. Η Σύμβαση του Μοντέγκο Μπέι προσφέρει όλα τα αναγκαία ερμηνευτικά εργαλεία – ένα μόνο από τα οποία είναι και η ευθυδικία – και αποτελεί και το λογικό θεμέλιο οποιουδήποτε συνυποσχετικού για την παραπομπή των υπαρχουσών διαφορών στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Ο Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μπιλκέντ και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του ΕΛΙΑΜΕΠ

ρίσκου

χρόνια στασιμότητα των ελληνοτουρκικών.

Αν η Μέρκελ μοιράζεται ένα κοινό χαρακτηριστικό με τον Μπσοτάκν, αυτό είναι ο ρεαλισμός τους. Εξού ίσως κι ο τελευταίος μοιάζει να επιμένει στη στρατηγική της ευρωπαϊκοποίησης του προβλήματος. Το πρώτο, άλλωστε, τηλεφώνημα που έκανε τη Δευτέρα το μεσημέρι ήταν στον Σαρλ Μισέλ για να ενημερώσει τους εταίρους σχετικά με τις τουρκικές κινήσεις. Κι ύστερα ήρθε το αίτημα για έκτακτη σύγκληση του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ, ενώ το Μαξίμου όλες αυτές τις μέρες επιδίδεται σε παρασκηνιακές διπλωματικές ζυμώσεις με μια σειρά χωρών.

Οι διάυλοι με το Βερολίνο διαρκώς λειτουργούσαν, κι από την πρώτη στιγμή η γερμανική κυβέρνηση, ως προεδρεύουσα της Ένωσης, παραδεχόταν ότι βρίσκεται σε ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας με Αθήνα και Αγκυρα. Παρεμπιπτόντως, η Deutsche Welle «στοιχημάτιζε» ότι στην προσπάθεια συμμετέχει κι η καγκελάριος, αφού όπως έγραφε «ούτως ή άλλως αυτές τις ημέρες ήταν προγραμματισμένο να επικοινωνήσει τηλεφωνικά με τον πρόεδρο Ερντογάν».